

شناسایی فضایل اخلاق حرفه‌ای پلیس و ریشه‌های آن از دیدگاه

فرماندهی معظم کل قوا

فریبا لباف^۱

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۲/۰۴ تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۲/۱۰

چکیده

زمینه و هدف: ارتقای اخلاق حرفه‌ای در کارکنان نیروی انتظامی با توجه به مأموریت‌ها و مشاغل حساس و پیچیده‌ای که در راستای تأمین نظم و امنیت و دفاع از حقوق شهروندان دارند، می‌تواند ضامن اعتماد عمومی شهروندان به آنان باشد. اگرچه ممکن است شیوه‌ها و راه کارهای مختلفی برای ارتقای اخلاق حرفه‌ای وجود داشته باشد، که به موجب آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها اجرا شوند، ولی در این پژوهش به بررسی دیدگاه مقام معظم رهبری به عنوان فرماندهی کل قوا، که اشراف به امور جامعه دارند، و نظرات ایشان می‌تواند راه‌گشای مسئولان باشد، پرداخته شده است. پژوهش حاضر به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال بوده است که فضایل اخلاق حرفه‌ای پلیس و ریشه‌های آن از دیدگاه مقام معظم رهبری کدامند؟

روش: این پژوهش از نوع کیفی است که با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، منابع مکتوب و سخنرانی‌های مقام معظم رهبری (از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۷) که در جمع مدیران و فرماندهان نیروهای مسلح ایراد شده است، به صورت تمام شمار بررسی شد. برای بررسی اعتبار مولفه‌های احصاء شده توسط نگارنده، نتایج در قالب جدولی به خبرگان ارائه و پس از انجام اصلاحات در دور دوم موافقت همگان با مولفه‌ها بدست آمد.

یافته‌ها و نتایج: تحلیل کیفی داده‌های این پژوهش با ۲۲۴ گزاره مرتبط با اخلاق حرفه‌ای کارکنان پلیس آغاز شد. این گزاره‌ها کدگذاری شدند و ۱۸۹ کد اولیه شناسایی شدند. این کدها در قالب ۱۵ کد محوری دسته‌بندی و در نهایت در سه دسته انتخابی بینشی و اعتقادی، رفتاری و کرداری و گرایش‌های اخلاقی قرار داده شدند. کد انتخابی بینشی و اعتقادی در این بین، بیشترین فراوانی را به خود اختصاص و کدهای گرایش‌های اخلاقی و رفتاری در مرتبه بعدی قرار گرفتند.

کلیدواژه‌ها

مقام معظم رهبری، اخلاق حرفه‌ای، پلیس، فضایل اخلاقی، اعتقاد، گرایش‌های اخلاقی، رفتار

۱ - استادیار گروه اخلاق دانشگاه علوم انتظامی امین و عضو پیوسته انجمن علمی پژوهش‌های انتظامی ایران،

مقدمه

از جمله حوزه‌هایی که اسلام بدان توجه ویژه داشته و آن را عمل صالح می‌داند، مقوله «کار» است. اخلاق حرفه‌ای شاخه‌ای از اخلاق کاربردی است که به مباحث اخلاقی در حرفه می‌پردازد. ماموران نیروی انتظامی، هم با توجه به مأموریت‌ها و وظایف حساس پیچیده‌ای که در راستای تأمین نظم و امنیت و دفاع از حقوق شهروندان، برقراری عدالت و آسایش عمومی دارند، از این امر مستثنی نبوده و آنها نیز دارای اخلاق حرفه‌ای خاص سازمان پلیس می‌باشند. پلیس به عنوان مظهر اقتدار ملی از جایگاه مهمی برخوردار است. با توجه به اینکه نیروی انتظامی بیشترین ارتباط را با مردم و در معرض دید و نقد جامعه قرار دارد و همچنین ماهیت کار پلیس ایجاب می‌کند که به عنوان خط مقدم مبارزه با مفاسد اجتماعی و منکرات باشد، لذا متخلق شدن آن به فضایل اخلاقی از اهمیت والایی برخوردار می‌باشد. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرماید: «اگر انسان‌ها از نظر سواد و دانش و سیاست بحرالعلوم هم باشند؛ ولی اخلاق نداشته باشند، کوچک‌ترین نفعی برای جامعه نخواهند داشت» بیانات مقام معظم رهبری در مراسم دانش آموختگی دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی امین (۱۳۸۶/۸/۱۶).

اخلاق اسلامی عبارت است از مجموعه ملکات نفسانی، صفات و خصایص روحی، که این معنا یکی از ثمرات تربیت بلکه مهم‌ترین ثمره آن می‌باشد (سادات، ۱۳۶۸، ص ۲۲). اخلاق در این معنا جنبه عمومی و عام دارد و به صفات و ویژگی‌های رفتاری مثبت و منفی شهروندان اشاره دارد از جمله پاکدامنی، احترام به بزرگان، راستگویی که برای همگان زینده است. اما اخلاق حرفه‌ای^۱ اخلاقی منبث در ارتباط با شغل و حرفه‌ای معین است. به این معنا که انجام مسئولیت‌ها و اجرای مأموریت‌ها، ایجاب کننده برخورداری از اخلاق ویژه‌ای است که آن را اخلاق حرفه‌ای می‌نامند. (ترابی، ۱۳۸۳)

اخلاق حرفه‌ای در برگیرنده اصول، وظایف و استانداردهای رفتار فردی و سازمانی مورد انتظار از افراد حرفه‌ای در مشاغل گوناگون است. افراد شاغل در موقعیت‌های حرفه‌ای از مهارت‌ها و دانش خود برای انجام کار بهره می‌گیرند. هدف آن‌ها محقق کردن این امر است که در سازمان چه ارزشی‌هایی را چه موقع باید حفظ، اشاعه و اعمال نمود. ساده‌ترین انگار در تعریف اخلاق حرفه‌ای این است که آن را مسئولیت-پذیری در زندگی شغلی با محوریت دینی بدانیم. دستورالعمل‌های داخلی سازمان‌ها و نهادهای مرتبط در خصوص اخلاق حرفه‌ای، ابلاغ و بعضاً اجرا می‌شوند، ولی تدابیر بزرگان و راه‌کارهای مدنظر کسانی که نسبت به امور معنوی و اخلاقی احاطه بیشتری دارند، می‌تواند فراتر از راه‌کارهای ابلاغی، به بسط و ارتقای اخلاق حرفه‌ای کمک کند.

مسلم است در هر جامعه‌ای که می‌خواهد به پیشرفت و تعالی برسد باید الگوی پیشرفت خود را مبتنی بر عقلانیت خاصی طراحی و ارائه نماید، در جوامع غربی به دلیل اینکه پیشرفت مبتنی بر عقلانیت اقتصادی است رسیدن به حداکثر کارایی اقتصادی چشم انداز و الگوی آنان می‌باشد. اگرچه آن‌ها به این امر رسیده‌اند که نیل به حداکثری بهره‌وری از طریق اخلاق میسر می‌باشد و در این خصوص هم مقالات و کتب زیادی با عناوین اخلاق و کسب و کار انتشار پیدا کرده است اما اخلاق را در مرتبه دوم از اهمیت در نظر می‌گیرند. به عبارتی دیگر هدف اصلی، کارایی است و اخلاق در خدمت کارایی می‌باشد (دانایی فر، ۱۳۷۸). بر مبنای دیدگاه‌های سکولاریستی و امانیستی باید اخلاق عام و انسانی بنا کرد. زیرا اخلاق دینی، با مبانی انسانی منافات دارد. اما در جوامع اسلامی این امر به صورت برعکس هدف گذاری می‌شود. اخلاق دینی، مصلحت اندیشانه و در پی مصالح افراد دین دار و جامعه دینی است. در جوامع اسلامی عقلانیت دینی مقدم بر عقلانیت اقتصادی صرف است. بدین صورت که در عقلانیت

دینی (اسلام) خدا محوری، اخلاق، انسانیت، معنویت و کمال مطلوب بر عقلانیت اقتصادی مقدم است. به طوریکه که اگر یک موازنه بین انسانیت یا اخلاق و اقتصاد به وجود آید، عقلانیت دینی، انسانیت و اخلاق مقدم است و در ورای آن عقلانیت اقتصادی پذیرفته می‌شود. تفاوت و تمایز اصلی بین اخلاق حرفه‌ای اسلامی و اخلاق حرفه‌ای در جوامع غربی را می‌توان در بینش و اعتقادات فردی و اجتماعی و در نهایت کسب رضایت الهی دانست. در حالی که در نگرش غربی اخلاق، انسان محور، مصلحت‌گرا و بعد از منافع شخصی یا گروهی و سازمانی قرار گرفته است. (مهدوی، ۱۳۹۰) مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرماید: «در بعضی از کشورها -فرضاً آمریکا- پلیس خیلی مقتدر است؛ اما وسط میدان دارند قبض و بسط می‌کنند؛ بی‌گناه‌ها را می‌کشند؛ این اقتدار مطلوبی نیست. این اقتدار همراه ظلم است؛ این اقتداری است که در نهایت ایجاد امنیت نمی‌کند.» (۹۴/۲/۶)

در این راستا پژوهش حاضر به دیدگاه‌های مقام معظم رهبری به عنوان فردی که اشرافیت کلی بر امور جامعه دارند پرداخته است. ایشان از افق بالاتری به مسائل نگاه می‌کنند و بیش از سایرین می‌توانند در ارتقای اخلاق حرفه‌ای اسلامی نیروی انتظامی که نگاه به تکامل معنوی انسان دارد کار ساز باشند.

در بیان اهمیت تحقیق باید گفت که برقراری اخلاق حرفه‌ای سبب ارتقاء عملکرد خدمتی و افزایش کارایی و در نهایت موفقیت نیروی انتظامی می‌گردد. سازمان‌هایی که رفتار اخلاقی دارند، دارای شانس موفقیت بیشتری هستند. به برخی از تاثیرات اخلاق حرفه‌ای بر موفقیت و عملکرد سازمان، می‌توان اشاره نمود: -توجه به منافع ذی‌نفعان؛ - کاهش هزینه‌های ناشی از کنترل؛ -افزایش تعهد و مسئولیت‌پذیری کارکنان؛ -ایجاد نقش‌های سازمانی برای مدیریت اخلاقی؛ -هماهنگی رفتارهای سازمانی با ارزش‌های عملیاتی؛ -تدوین برنامه برای ارزیابی نیازمندی‌های اخلاقی. در خصوص ضرورت

تحقیق باید اذعان داشت که بدون شناسایی فضایل و رذایل اخلاق حرفه‌ای، جلوگیری از فساد و رسوایی اقتصادی، ارتشاء و فساد اداری، بر خورداری از اخلاق حرفه‌ای و رسیدن فرد مسئول و مدیر به تعادل درونی و نفسانی و همچنین دست‌یابی او به ارزش‌های مثبت اخلاقی، که مدیریت را بالنده و بارور می‌سازد؛ امکان‌پذیر نخواهد بود.

این پژوهش به طور خاص به مطالعه دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در زمینه اخلاق حرفه‌ای پلیس و در صدد شناسایی فضایل و ریشه‌های آن می‌باشد و سؤال اصلی تحقیق آن است که فضایل اخلاقی و ریشه‌های آن در اخلاق حرفه‌ای پلیس از دیدگاه مقام معظم رهبری در ناچا کدام‌اند؟

پیشینه تحقیق

پژوهش صورت گرفته در خصوص اخلاق حرفه‌ای پلیس و نتایج حاصل از آن به شرح ذیل می‌باشد:

- اخلاق حرفه‌ای پلیس در پرتو سخنان مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا (ترابی، ۱۳۸۳) به جای سر مقاله نگاهی کلی به وظایف حساس نیروی انتظامی و بیانات مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۳ بعد از حضورشان در دانشگاه علوم انتظامی امین داشتند، و در نهایت به ۱۵ شاخص اساسی و بنیادین برای اخلاق حرفه‌ای مأموران انتظامی از جمله؛ علم، دانش، اطلاعات، تشخیص به موقع، قاطعیت و سخت‌گیری، شهامت اخلاقی، امانت‌داری و ... اشاره نمودند.

- الگوی ساختاری - تفسیری مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای نیروی انتظامی با روش تحقیق در عملیات نرم (حمیدی، نوری، اسماعیلی، ۹۶/۷/۳) در مقاله خود به نقش اخلاق در عملکرد، رفتارها و تصمیم‌گیری، انتخاب‌ها و ارتباطات پرداختند، و در نتیجه تحقیقشان، گروه مؤلفه‌های مدیریتی، شخصیتی و حرفه‌ای دارای بالاترین اولویت و تأثیرگذاری و گروه مؤلفه‌های ارزشی و بینشی دارای پایین‌تر اولویت و بیشترین تأثیرگذاری داشتند در بین ۱۰ مؤلفه نهایی، مؤلفه‌های ارتباط و تعامل با سایر سازمان‌ها

و قدرت تصمیم‌گیری به موقع دارای بالاترین اثرگذاری و مؤلفه‌های دین‌داری و تدین و ایثارگری، بیشترین تأثیرپذیری را به خود اختصاص دادند.

- اخلاق حرفه‌ای و تعاملات ارتباطی پلیس با جامعه (حاجی حسین‌نژاد، محبی، بلاغت، ۱۳۸۸) در مقاله پژوهشی خود ضمن پرداختن به اخلاق پلیسی و شاخص‌های رفتاری پلیس در جامعه و شیوه‌های تعامل آن با مردم، جایگاه نظری اخلاق و رفتار حرفه‌ای و تعامل پلیس با مردم و جامعه را مورد بررسی قرار داده است.

- اخلاق حرفه‌ای کارکنان پلیس اطلاعات و امنیت عمومی ناجا (روحانی‌اصل، ۱۳۸۷) همان‌طور که از عنوان تحقیق بر می‌آید، سعی شده که براساس برخی آیات قرآن کریم و روایات به طور مستدل به بحث اخلاق حرفه‌ای کارکنان اطلاعات پرداخته شود. برای این مهم؛ تحقیق در هشت بخش تدوین شده است که شامل: - جایگاه پلیس و اطلاعات در اسلام؛ - پلیس و حفظ اسرار مردم؛ - پلیس و تجسس؛ - پلیس و حسن ظن و سوءظن؛ - پلیس و هوشمندی؛ - پلیس و ضرب و شتم؛ - پلیس و آسیب‌های آن؛ - پلیس و استقامت و پایداری.

- پنج‌گام کلیدی در تدوین و ترویج منشور اخلاقی سازمان پلیس مقاله‌ای که در سال ۱۳۸۶ توسط (حاتمی و کریمی خوزانی) به رشته تحریر در آمده است. محققین در این مقاله به تبیین منشور اخلاقی به عنوان تعهدنامه‌ای که در حفظ و تعالی مستمر روحیه، منزلت، انسجام کارکنان، از یک سو و رضایت عامه مردم از خدمات پلیس، از سوی دیگر را به دنبال دارد، پرداخته‌اند. ضمن انتقاداتی که به این منشور کرده‌اند، راه کارهای لازم جهت تدوین بهینه منشور اخلاقی را ضروری دانسته‌اند. احصای ایرادات وارده به منشورهای فعلی که برخی از آن‌ها عبارتند از: تأکید بر وظایف افراد، عدم پوشش دادن تمامی مسئولیت‌های سازمان، آموزش و تدوین اخلاق حرفه‌ای راه کارهایی برای ارائه خدمات کیفی به شهروندان است.

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در حوزه اخلاق حرفه‌ای پلیس می‌توان گفت نقاط مشترک بین همه تحقیق‌های صورت گرفته اشاره کردن به مولفه‌های دینداری و تاثیر گذاری آن در رفتار پلیس می‌باشد. اما تحقیق حاضر متفاوت از سایر پژوهش‌های انجام شده، به طور خاص به روش کیفی و تحلیل محتوا به شناسایی فضایل اخلاقی و ریشه‌های آن را در بیانات مقام معظم رهبری از شروع ولایتمداری تاکنون در جهت رشد و ارتقاء آن پرداخته است.

مبانی نظری: در این بخش بنیان‌های نظری این پژوهش به اختصار بررسی می‌شوند. اخلاق حرفه‌ای: فرآیند عقلایی است که هدف آن تعیین ارزش‌های سازمانی است (نیاز آذری، ۱۳۹۳ ص ۳۵).

- مجموعه‌ای از اصول و استانداردهای سلوک بشری است که رفتار افراد، گروه‌ها را تعیین می‌کند ارتباطی مبتنی بر رعایت حقوق طرف ارتباط است. به دیگر سخن، اخلاق مسئولیت‌پذیری در قبال حقوق افراد است (قراملکی، ۱۳۸۷، ص ۱۳۷).
- صاحبان حرفه، از دانش اخلاق دو انتظار را دارند: بیان نظامند مسئولیت‌های اخلاقی در حرفه و تشخیص دقیق و حل اثربخش مسائل اخلاقی حرفه (همان).
- به عبارت دیگر اخلاق حرفه‌ای هر سازمان نشان‌دهنده ارزش‌ها و باورهای آن سازمان در مجموع گویای فرهنگ سازمانی آن مجموعه است (شاه‌علی و همکاران، ۱۳۹۴، ص ۲۴).
- «کراوگر» اخلاق، اصول و موازینی است که رفتار و حرکت درست و غلط را تعریف می‌کند و نقطه تمایز میان آن‌ها را به نمایش می‌گذارد (حاجی‌پور و دیگران، ۱۳۹۴، ص ۲۰۱).
- اخلاقیات به عنوان مجموعه‌ای از اصول، اغلب به عنوان منشوری که برای راهنمایی و هدایت استفاده می‌شوند تعریف شده‌اند (آلن لاونتن، ۱۳۸۷، ص ۳۰).

- از نظر «باگیل» (۲۰۱۴، ص ۵)؛ اخلاق حرفه‌ای هنر یا علم حفظ کردن ارتباط هماهنگ بین اجتماع، گروه‌های مختلف آن و نهادهایش و سازمان‌دهی مجدد مسئولیت اخلاقی درستی یا نادرستی رفتار تجاری است. اخلاق حرفه‌ای می‌تواند به عنوان مطالبه جنبه‌های اخلاقی فعالیت‌های مشمول و مرتبط با مبادله هدفمند کالاها و خدمات که شامل: تولید، توزیع، بازاریابی، فروش و مصرف می‌شود، در نظر گرفته شود.

- در دایره‌المعارف علم، فن آوری و اخلاق آمده است: « اخلاق حرفه‌ای به عنوان شاخه‌ای از علم اخلاق (فلسفه اخلاقی) توجه دارد، به این که قضاوت راجع به صحیح و غلط، خوب و بد تعهد اخلاقی، حقوق و وظایف و ... چگونه صورت می‌پذیرد و چگونه توجیه می‌شود. آن به عنوان یک شعبه از اخلاق کاربردی بررسی می‌کند که این قضاوت در قلمرو کاری، تجاری و فعالیت اقتصادی چگونه صورت می‌گیرد» (گیل، ۲۰۱۵، ص ۲۷۵). در جمع‌بندی نظرات مختلف راجع به « اخلاق حرفه‌ای» و سایر واژگان مرتبط قابل ذکر است که آنچه در این نظرات تقریباً مشابه بوده و با کلمات متنوع تکرار می‌شود، دلالت دارد بر این که به طور کلی منظور از این واژگان، حضور تأثیرگذار و جهت‌دهنده اخلاق در فعالیت‌های تجاری و حوزه‌های مرتبط با کسب و کار است که اکثراً در قالب گزاره‌های هنجاری مطرح می‌شود.

پلیس: دهخدا در مورد پلیس نوشته است: پلیس لفظی فرانسوی است که در فارسی به معنی اداره شهربانی استفاده می‌شود (دهخدا، ۱۳۷۳، ص ۴۹۸۳).

در ماده اول نظام نامه نظمیه کشور در سال ۱۳۳۳ در تعریف پلیس شهری آمده است: هیئتی است که در شهرها برای مراقبت از امنیت عمومی و استقرار نظم و

اجرای احکام و نظام‌نامه‌ها، قوانین و قواعد اداری و قضایی تشکیل یافته است (نظام-
نامه نظمیه، هیئت وزیران، ۱۳۳۳ه.ق)

پلیس در اصطلاح سازمان و نهادی مسلح برای برقراری نظم، امنیت و آسایش و آرامش عمومی و مقابله با عناصر مخل آنهاست. همچنین، پلیس نیرویی قانونی و مشروع متشکل از افرادی است که از سوی دولت و قانون حمایت می‌شوند تا از اموال مراقبت کنند و از اختلال در نظم اجتماعی ممانعت کنند (ترابی و دولت آبادی، ۱۳۹۶، ص ۳۲).

در آموزه‌های اسلامی، اخلاق عمومی شامل فضایل اخلاقی عام برای همه انسان‌ها است و اخلاق حرفه‌ای، رعایت حدود الهی و ارزش‌های اخلاقی در آن تخصصی و حرفه‌ای معین شده است. جدول زیر به بعضی از ویژگی‌های اخلاقی قرآنی که برداشت مؤلف از متون دینی و روایی است، پرداخته که می‌توان از آن در تعالی اخلاق حرفه‌ای پلیس بهره‌مند گردید.

جدول ۱: ویژگی‌های اخلاقی قرآنی (برداشت مؤلف)

ویژگی‌های اخلاقی	متن آیه
۱- ایمان و خدامحوری	« قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّينَ » زمر/ ۱۱ « لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً » نساء/ ۱۴۱
۲- تقوا	« وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً » طلاق/ ۳ « اتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ » مائده/ ۱۰۰
۳- وحدت و یکپارچگی	« إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ » انبیاء/ ۹۲ « وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعاً وَلَا تَفَرَّقُوا » انبیاء/ ۱۰۳
۴- نظم و انضباط کاری	« مَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَاولئك هم الظالمون » بقره/ ۲۲۹ « إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَهُمْ بُيُوتٌ مُرصوصٌ » صف/ ۴

<p>« قَانَ أَمِنْ بَعْضِكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ » بقره/۲۸۳ « إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ » شعراء/۱۴۳، ۱۲۵، ۱۰۷</p>	<p>۵- امانت‌داری</p>
<p>« وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ » احزاب/۲۲ « الصّادقین و الصّادقات » احزاب/۳۵</p>	<p>۶- صداقت</p>
<p>« إِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى » مائده/۸ « كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ » نساء/۱۳۵</p>	<p>۷- عدالت و انصاف</p>
<p>« قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا » بقره/۸۳ « وَ بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا » نساء/۳۶</p>	<p>احترام به دیگران</p>
<p>« وَ كَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا » احزاب/۱۵ « أَوْفُوا بِالْعُقُودِ » مائده/۱</p>	<p>۹- تعهد و مسئولیت‌پذیری</p>

از نظر اسلام کار امری مبارک و مقدس است. حفظ کرامت انسانی، عدالت محوری، روحیه رحمت و رأفت، عفو و گذشت، مدارا با مردم، رعایت حقوق انسانی و برخورداری از مشی اعتدال در روش و منش در اخلاق حرفه‌ای از نگاه تعالیم الهی امری ضروری است. «آموزه‌های قرآنی منبعی عظیم است که با کمک آن می‌توان زمینه رشد اخلاق افراد را فراهم کرد. اخلاق مسئله‌ای درونی و زیربنایی است. هدف باید پرورش انسان‌هایی باشد که بتوانند با اندیشه‌های خلاق با مشکلات روبه‌رو شده و به حل آنها پردازند. اساس جهان‌بینی اسلامی، اعتقاد به ذات پاک خداوند و صفات والا و اسماء حسناى اوست.» (موسی‌زاده و عدلی، ۱۳۸۸، ص ۱۳۳)

پژوهش حاضر به بررسی فضایل اخلاقی از دیدگاه فرماندهی کل قوا پرداخته است. ایشان در خصوص توجه مامورین به این امر مهم می‌فرماید: «نیروی انتظامی در پادگان نیست در بازارهاست، در متن زندگی مردم است، در عین حال نیروی مسلح هم هست، موظف به حفظ امنیت و نظم است، آن هم با قدرت مسلح، این خیلی حساس و ظریف است.» (۸۳/۱۰/۲۳) کارکنان ناجا به دلیل حاکم بودن بر مال و ناموس مردم و برخورداری از قدرت قانونی، بیش از دیگران در معرض آسیب‌های اخلاقی هستند. از

این رو باید در حفظ و تقویت شایستگی‌های اخلاقی خویش بیشتر بکوشند تا علاوه بر مراقبت از خود در مسیر کمال، اعتماد کامل جامعه اسلامی را هم به خود جلب کنند.

روش تحقیق:

روش: این پژوهش کیفی است که با روش تحلیل محتوای کیفی سخنرانی‌های مقام معظم رهبری (از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۷) که در جمع مدیران و فرماندهان نیروهای مسلح ایراد شده است، به صورت تمام شمار بررسی شد. برای این منظور در مرحله اول از بین کل بیانات مقام معظم رهبری، مطالب مربوط به اخلاق حرفه‌ای استخراج شد. این مطالب شامل صحبت‌های معظم‌له که به طور مستقیم به اخلاق پلیس اشاره دارند و نیز صحبت‌هایی که در مورد هر یک از شاخص‌های اخلاق حرفه‌ای که از تئوری‌ها استخراج شده است، می‌باشد. سپس به دسته‌بندی و شاخص‌بندی بیانات پرداخته شده است. در نهایت برای بررسی اعتبار تحلیل داده‌ها، کدهای شناسایی شده و دسته‌بندی آن‌ها در اختیار ۱۵ نفر خبره قرار گرفت و با حذف دو کد و بعد از دوبار بررسی تخصصی این اجماع حاصل شد.

یافته‌ها

در این بخش حاصل تحلیل کیفی داده‌ها در قالب جدول ارائه می‌شود. جدول ۲، کدهای شناسایی شده و فراوانی آن‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۲: فراوانی داده‌های تحلیل شده

کد	کد باز(اولیه)	کد محوری	کد انتخابی
۲۲۴	۱۸۹	۱۵	۳

جدول ۳: نتایج تحلیل کیفی و کد گذاری داده‌ها

کد انتخابی	کد محوری	کد باز (اولیه)	فراوانی
بیشی و اعتقادی	خدایم‌محوری	ایمان - دیانت - تدین - معنویت - رضای الهی - باورهای دینی - حفظ معنویت - اصول دینی - فضای معنوی - دینداری - اعتقاد به خدا	۶۳
	تقوا	مبارزه با هوای نفس - تهذیب معنوی و روحی - آلوده نشدن به شهوات - غلبه بر اراده شیطان - پارسایی - پاک دستی - پاک ماندن - پرهیزکاری - صیانت از نفس - عامل خود سازی	۱۸
	معاد باوری	آخرت	۲
گرایش‌های اخلاقی	عزت	اتکای به نفس - اعتماد به نفس	۱۱
	حفظ حدود الهی	رعایت مقررات دینی - حفظ ارزش‌ها - ضابطه مند بودن به موازین شرعی	۷
	اخلاص	خلوص نیت	۲
	ایثار	از خود گذشتگی	۲
	امانت داری	پاک دستی - امانت - امین	۱۲
	شجاعت	شجاعت	۲
	سلامت	سلامت	۵

۲۷	نفوذ در دل مردم-محبت-اخلاق نیک- دلسوز-مدارای با مردم-بلند نظری-رفق- محترم-تأثیرگذاری در قلوب-آرامش درونی-مظهر عطوفت-ادب اسلامی-رعایت اخلاق-همه را با یک چشم دیدن-	رأفت و مهربانی	
۲۰	قاطعیت-قدرت-غیرت-استقامت-ایستادگی- عزم راسخ-خشونت در مقابل مجرمین	اقتدار	رفتاری و کرداری
۵	متعهد و پشتکار-مسئول	مسئولیت پذیری	
۱۱	ستم نکردن-طبق ضابطه عمل کردن-دوری از فساد و رشوه گرفتن-وظیفه شناسی-	اجرای عدالت	

شناختی و اعتقادی: خدامحوری بیان این معنی است که آدمی به خداوند متعال اعتماد داشته باشد و او را ناظری بر اعمال خود بداند و بر این باور باشد که سعادت و شقاوت او در این دنیا و آخرت ناشی از داشتن رابطه دائمی با خداوند است و در کلیه امور (اندیشه، گفتار و کردار) رضای الهی را سرلوحه خود قرار دهد و همه امور و مسئولیت‌ها را به مثابه امتحان الهی تلقی نماید. حضرت علی (علیه السلام) ایمان را به شناختن به دل، و اعتراف به زبان و انجام دادن به اعضاء معنا می‌کنند (فیض الاسلام، ۱۳۷۵، ص ۱۱۸۶). نظام اخلاقی دینی متکی بر وحی است. این ویژگی باعث می‌شود راهنمایی‌های اخلاقی آن مصون از خطا باشد. در بند یک ماده ۱۶ قانون استخدامی ناجا از شرایط اصلی کارمندان ناجا اعتقاد و التزام عملی به دین مبین اسلام آمده است. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرماید «فرمانده بی ایمان به درد

فرماندهی نمی‌خورد. منظورمان از ایمان برخی از تظاهرات ایمانی، اسلام و نظام و این حرکت نیست، حقیقتاً مومن باشد و باور داشته باشد. نیروی انتظامی باید مظهر دیانت و آنچه که ناشی از دیانت است، باشد.» (۶۹/۱۰/۲۲) **تقوا** به معنای دوری از گناه و خودداری از محارم، صفتی است که انسان را در مواقع حساس از سقوط در گرده‌های گناه حفظ و نگهداری می‌کند. امیرالمومنین تقوا را دژی محکم و نیرومند در برابر خطرهای گناه شمرده و فرموده است: «اعلموا عبادالله ان التقوی دارٌ حصنٌ عزیز...»، «بندگان خدا، بدانید تقوا قلعه‌ای محکم و نفوذ ناپذیر است.» (فیض السلام، ۱۳۷۵، ص ۴۹۴). فرمانده کل قوا، در رابطه با لزوم تقویت بنیه اعتقادی تقوای مامورین نیروی انتظامی، می‌فرماید: «پلیس در طول شبانه‌روز با مسائلی مواجه می‌شود که تنها تقوای الهی می‌تواند وی را از گرفتار شدن نجات دهد و وی را در انجام ماموریت‌های محوله موفق کند.» (۶۸/۳/۱۸) و در جایی دیگر می‌فرماید: «رعایت اخلاق انسانی و تقوا، فرماندهان را به دقت و عدم تخطی از حدود قانونی سوق می‌دهد.» (۸۳/۱۲/۱۶) **معاد باوری** اعتقاد به معاد، از اصول سه گانه دین اسلام و از ضروری‌ترین مسائل آن می‌باشد. خداوند متعال در سوره بقره آیه ۶۲ می‌فرماید: «هر کس به خدا و روز بازپسین ایمان داشت و کار شایسته کرد، پس اجرشان را پیش پروردگارشان خواهند داشت. نه بیمی بر آنان است و نه اندوهناک خواهند شد.» در جهان بینی اسلامی، معاد از مبدأ جدا نیست. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «هرجا اعتقاد به مبدأ و معاد نبود، عدالت یک چیز سربار، تحمیلی و اجباری بیش نخواهد بود. اعتقاد به معاد، اعتقاد به تجسم اعمال، اعتقاد به تجسم ملکات در قیامت خیلی تأثیر دارد. ما عادل باشیم، عدل را ستایش کنیم... اینها در قیامت تجسم پیدا خواهد کرد.» (۹۰/۲/۲۷) **عزت** به مفهوم استحکام شخصیت و شکست ناپذیری در دین و گرفتاری‌های که در زندگی اوست. (جوادی آملی، ۱۳۹۱، ص ۱۰) امام صادق

(علیه السلام) می‌فرماید: «همانا خداوند تمام امور مومن را به او واگذار کرده است اما به او اجازه نمی‌دهد که ذلیل شود. خداند متعال می‌فرماید: «وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ» منافقون / ۸ مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «عزت نفس و سربلندی نقطه‌ای است که برای نیروی انتظامی حقیقتاً مایه فلاح و ورستگاری است.» (۷۸/۷/۱۷) **حفظ حدود الهی** به معنی جلوگیری از هر گونه انحراف و کجروی است. وقتی بحث از نظم در جامعه به میان می‌آید، لازم است حد و حدود یا به عبارت دیگر مرز آن شناخته شود. در قرآن در سوره مبارکه بقره آیه ۱۸۷ می‌فرماید: «افراد با ایمان کسانی هستند که از حدود خدا تجاوز نمی‌کنند و هم نسبت به آن مراقبت دارند.» مقام معظم رهبری در این باره خطاب به مامورین نیروی انتظامی می‌فرماید: «حدود را بشناسید و طبق آن عمل کنید. کارهای حساسی در دستتان است. مبارزه با منکرات، مبارزه با مواد مخدر، مبارزه با ضد انقلاب، مواجهه با انسان‌ها، اینها خیلی حساس و مهم است. باید دید حق چیست و حکم و رضای خدا کدام است.» (۶۹/۱۰/۱۰)

گرایش اخلاقی: اخلاص یعنی اطاعت خالصانه از فرامین و دستورات پروردگار و انجام وظیفه برای او (نادری، ۱۳۹۳). کار را برای خدا انجام دادن و طبق خواسته او حرکت کردن مشکل است اما محال نیست آثار و برکاتی فراوان به دنبال دارد. شیطان قسم خورده است که انسان را به انحراف و پستی و گمراهی بکشاند. او بر این عهد فقط مخلصین را استثناء کرده و توان مقابله با آنها را ندارد: «قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأَعُوذَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ»، (ص / ۸۲-۸۳) «شیطان گفت: به عزتت سوگند که همه را گمراه کنم مگر آنه که از بندگان خالص شده باشند.» مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «باید آن چیزی را که دارید خالصانه به میدان بیاورید، خدای متعال توقع زیادی هم از ما ندارد.» (۸۰/۱۲/۷) پلیس مسلمان با انجام دادن وظایف و ماموریت‌های

خالصانه و برای رضای خدا، علاوه بر اجر مادی از معنویت فراوان و رضایت از کار خود هم برخوردار خواهد بود. **ایثار** بیانگر رشد و معرفت انسانی است و آن زمانی است که انسان به یک تکامل روحی دسترسی پیدا کند. ایثارگری حامل پیام‌هایی مانند: خداخواهی، دین‌باوری، خدایی، انسان‌دوستی و دگرخواهی، شهادت، رشادت، از خودگذشتگی، عزت و عظمت و ... است که در بین ما تقدس پیدا کرده است. در آیه ۲۰ سوره توبه می‌خوانیم: آنها که ایمان آوردند و هجرت کردند و با اموال و جانهایشان در راه خدا جهاد نمودند، مقامشان نزد خدا برتر است، و آنها پیروز و رستگارند. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «فداکاری ایثارگران نیروهای مسلح ما چه ارتش، چه سپاه، چه نیروی انتظامی عامل عزت و شرف و ناموس ملت ایران است.» (۷۰/۹/۱۳) **امانت‌داری** یکی از صفات برجسته اخلاقی انسانی است که همواره در گفتار، رفتار، کردار و اعمال نمایان می‌گردد. خداوند در قرآن نسبت به حفظ امانت و سپردن آن به دست صاحبانش می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا» (نساء/۵۸) «خداوند به شما فرمان می‌دهد که امانت‌ها را به صاحبانش بدهید.» حضرت علی (ع) می‌فرماید: «وظیفه الهی هر کس امانت‌داری است، زیرا کسی که امانت‌داری نکند ضرر کرده و به مقصد نمی‌رسد.» (فیض الاسلام، ۱۳۷۵)، مقام معظم رهبری در خصوص امانت‌داری نیروی انتظامی می‌فرماید: «نیروی انتظامی باید با عزت، امانت و با کارایی خود، در محیط زندگی مردم بدرخشد.» (۷۹/۷/۱۸)

صداقت، شجاعت و سلامت: صداقت بارزترین مشخصه پیامبران در دعوت مردم به سوی خدا بوده و نزد اهل دین و خرد از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. امام جعفر صادق (ع) می‌فرماید: «به طولانی شدن رکوع و سجود او نگاه نکنید چرا که به آن عادت کرده و اگر ترکش کند، وحشت زده می‌شود. لیکن به راستگویی و امانت‌داری او توجه کنید.» (کلینی، ۱۴۰۷، ۱۰۵/۲) مقام معظم رهبری در رابطه با اهمیت

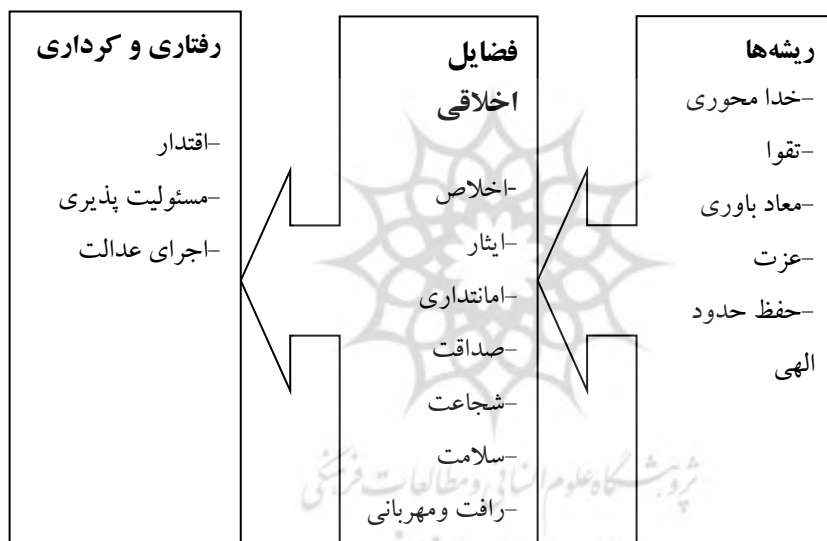
صداقت، شجاعت و سلامت در نیروی انتظامی می‌فرماید: «استفاده از نیروهای مؤمن و متعهد، شجاع و دارای سلامت صداقت اخلاقی و عملی از لوازم کسب اعتماد در نیروهای مسلح می‌باشند.» (۷۹/۷/۱۸) در فرازی دیگر در رابطه با شجاعت می‌فرماید: «اسلام به مردم ما یاد داد که می‌توان مستقل و شجاع بود و بدون تکیه بر ابرقدرت‌های قوی زندگی کرد.» (۸۳/۱/۱) **رأفت و مهربانی** یکی از آثار سعه صدر می‌باشد. پیامبر اسلام (ص) نمونه تمام عیار عطف و مهربانی با مردم بودند. پلیس اسلامی با پیروی از پیامبر خود، با مردم مهربان و خوش رفتار است و همین لطف و مهربانی دل‌های مردم را جذب خواهد کرد. مقام معظم رهبری در بیانی به زیبایی به لزوم این صفت مهم - که از آثار شرح صدر است - در نیروی انتظامی اشاره فرموده‌اند: «در همه جوامع انسانی و در میان همه قشرها در دوران‌های مختلف، انسان‌هایی هستند که با قانون‌شکنی، هنجارشکنی، با ترجیح خواسته‌های شروانه خود بر خواسته‌های دیگران موجبات ناامنی را در جامعه فراهم می‌کنند. کی باید مقابله کند؟ آن مجموعه و سازمانی که این بار را بر دوش می‌گیرد دو جنبه مهم را، از جنبه‌های انسانی والا، به نمایش می‌گذارد. یک جنبه دلسوزی نسبت به آحاد مردمی است که می‌خواهد از آنها دفاع کند، امنیتشان را حفظ کند؛ یک جنبه احساس اقتدار در مقابل آن کسانی است که قانون و نظم و انضباط را در جامعه به چیزی نمی‌شمارند و در مقابل قانون که متعلق به عموم مردم است، سینه سپرمی‌کنند. آن جنبه اول جنبه عطف و رأفت به انسان‌هاست؛ جنبه اقتدار و خشونت نسبت به آن کسانی است که حقوق این انسان‌ها را در نظر نگرفته‌اند. این دو چیز باید با هم جمع شود.» (۸۶/۸/۱۶)

عملی و رفتاری: اقتدار در اسلام، هم به اقتدار درونی که عبارت از تهذیب نفوس و اقتدار بیرونی که شامل نظامی، سیاسی و اقتصادی هست، اطلاق می‌شود. اقتدار از اصول ثابت جامعه اسلامی است و جامعه مسلمانان ضعیف را نمی‌توان جامعه اسلامی

نامید. بر مسلمین واجب است که اقتدار کسب کنند و برای یافتن اقتدار مقدمات اقتدار نیز بر آنان واجب می‌گردد (مطهری، ۱۳۷۷ ص ۳۲۳). مقام معظم رهبری در رابطه با اقتدار نیروی انتظامی می‌فرماید: «اقتدار، همیشه با صدای کلفت و اسلحه تیز و مشت محکم نیست؛ بلکه اقتدار، یک امر معنوی است. باید کیفیتی به وجود آید که هم خود نیرو در خود احساس قدرت کند و هم آحاد ملت احساس کنند که پاسبان و پاسدار و حافظ امنیت فردی و اجتماعی آنها یک مجموعه مقتدر است و می‌تواند از آنها دفاع کند.» (۷۴/۴/۲۱) **مسئولیت** پذیری در قرآن کریم، از بزرگترین افتخارات برای انسان به شمارد. رفتار مسئولانه از شاخص‌های انسان سالم است که تقویت و رشد آن جز با شناسایی عوامل موثر بر رفتار مسئولانه امکان پذیر نخواهد بود. طرح مسئولیت‌پذیری در قرآن، به منزله اهمیتی است که اسلام برای جامعه و زندگی اجتماعی قائل است. در سوره احزاب آیه ۷۲ اشاره به مسئولیت‌پذیری انسان می‌باشد. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «فرمانده باید مسئولیت‌پذیر باشد. فرماندهی که بگوید دیگر چه کار کنیم، این گونه است، این طوری شد، فرمانده قادری نیست. باید آن مسئولیتی را که به او سپرده می‌شود و او قبول می‌کند، حقیقتاً قبول کرده باشد و تبعات ناشی از آن مسئولیت را بپذیرد.» (۶۹/۱۰/۲۲) **عدالت** در اسلام رکنی مهم به شمار می‌آید. قرآن کریم شرط دست‌یافتن به تقوا را عدالت در رفتار می‌داند. «إِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى»، «عدالت بورزید که به تقوا نزدیک‌تر است.» (مائده/۸) بزرگترین انتظار مردم اعم از شیعه و سنی و مذاهب دیگر از نظام جمهوری اسلامی همین بوده و هست که در این نظام عدالت اجرایی گردد. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «استقرار عدالت پیام پیغمبران است، اصل عدالت اجتماعی، اجرای عدالت، در نظر گرفتن حق توده‌های وسیع مردم و پر کردن فاصله طبقاتی، یکی از اصول اصلی نظام اسلامی است.» در جایی دیگر می‌فرماید: «در ارتباط با مردم باید نشانه‌های عدالت را از خود

بروز دهید. کسی که محکوم است به مجازات‌های سخت، نباید به او دشنام دهید و نسبت به او ستم روا دارید» (۶۸/۳/۲۸).

در چارچوب مبانی نظری تحقیق به تحلیل بیانات مقام معظم رهبری پرداختیم. کدهای احصاء شده برگرفته از تحلیل بیانات ایشان بوده است. مطابق نظر نخبگان بعضی از کدها که همپوشانی یا موافقت حاصل نشد از جمله همدردی و غیرت حذف گردید. الگوی بدست آمده از اجماع نظر نخبگان در سه بخش ریشه‌ها، فضایل اخلاقی و رفتاری و کرداری می‌باشد.

نمودار ۱: الگوی اخلاق حرفه‌ای از دیدگاه مقام معظم رهبری

بحث و نتیجه‌گیری

در این مقاله با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی سخنرانی‌های فرماندهی معظم کل قوا (از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۷) که در جمع مدیران و فرماندهان نیروهای مسلح ایراد شده است، به صورت تمام شمار بررسی شد. برای این منظور در مرحله اول از بین کل بیانات مقام معظم رهبری، مطالب مربوط به اخلاق حرفه‌ای استخراج شد. این مطالب شامل صحبت‌های معظم‌له که به طور مستقیم به اخلاق پلیس اشاره دارند و نیز صحبت‌هایی که در مورد هر یک از شاخص‌های اخلاق حرفه‌ای که از تئوری‌ها استخراج شده است، می‌باشد. سپس به دسته‌بندی و شاخص‌بندی بیانات پرداخته شده است. در نهایت برای بررسی اعتبار تحلیل داده‌ها، کدهای شناسایی شده و دسته‌بندی آن‌ها در اختیار ۱۵ نفر خبره قرار گرفت و با حذف دو کد و بعد از دوبار بررسی تخصصی این اجماع حاصل شد.

تحلیل کیفی داده‌های این پژوهش با ۲۲۴ گزاره مرتبط با اخلاق حرفه‌ای کارکنان پلیس آغاز شد. این گزاره‌ها کدگذاری شدند و ۱۸۹ کد اولیه شناسایی شدند. این کدها در قالب ۱۵ کد محوری دسته‌بندی و در نهایت در سه دسته انتخابی بینشی و اعتقادی، رفتاری و کرداری و گرایش‌های اخلاقی قرار داده شدند. کد انتخابی بینشی و اعتقادی در این بین، بیشترین فراوانی را به خود اختصاص و کدهای گرایش‌های اخلاقی و رفتاری در مرتبه بعدی قرار گرفتند.

نقاط مشترک این پژوهش با سایر پژوهش‌های صورت گرفته در اشاره کردن به مولفه‌های دینداری (فضایل اخلاقی) و تاثیرگذاری آن در رفتار پلیس می‌باشد. همچنانکه با مقاله حمیدی، نوری و اسماعیلی در معرفی ویژگی‌های اخلاقی و در تاثیرگذاری مولفه‌های بینشی و اعتقادی هم سو می‌باشد. ولی برخلاف نتایج به دست آمده از پژوهش

حمیدی و همکارانش و با تأکیدی که در بیانات فرماندهی معظم کل قوا مشاهده می‌شود، مولفه‌های بینشی و اعتقادی، بالاترین اولویت را به خود اختصاص داده‌اند. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که تقویت خدا‌باوری و اعتقاد به معاد و آخرت همچنین ارتقاء و رشد تقوا به عنوان یک صفت درونی همراه با حفظ عزت و حفظ حدود الهی در سوق دادن کارکنان نیروی انتظامی به فضایل اخلاقی مانند اخلاص، ایثار، امانت‌داری، صداقت، شجاعت، سلامت و رافت و مهربانی بسیار تأثیر گذار خواهد بود. در نهایت نمود واقعی رفتاری و کرداری اسلامی کارکنان نیروی انتظامی با تأکید ایشان، اقتدار، مسئولیت‌پذیری و اجرای عدالت خواهد بود. یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های سازمان نیروی انتظامی، یافتن راهی است که اخلاق حرفه‌ای به عنوان نوعی تعهد اخلاقی و وجدان کاری نسبت به هر نوع کار و وظیفه‌ای در کارکنان، فرماندهان و مدیران نهادینه گردد. از این رو برای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در سازمان نیروی انتظامی تمامی قسمت‌ها اعم از مسئولان، فرماندهان، دست‌اندرکاران و خانواده‌ها دخیل می‌باشند و احساس تکلیف کنند و نقش خود را بشناسند و به آن عمل کنند. می‌توان با بهره‌گیری از بیانات مقام معظم رهبری در این زمینه؛ مسئولان، مدیران، فرماندهان برنامه‌ریزی کنند و مطابق با آن وظایف هر یک از بخش‌ها مشخص و در جهت ارتقای آن کوشش نمایند.

به نظر می‌رسد با بررسی چارچوب نظری بیانات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) و نظرات نخبگان، پیشنهادات زیر را می‌توان در خصوص تقویت فضایل اخلاقی در نیروی انتظامی مطرح نمود:

پیشنهادها

- ۱- تقویت ریشه‌های بینشی و اعتقادی کارکنان و فرماندهان نیروی انتظامی با همکاری سازمان عقیدتی سیاسی و فرماندهی جهت تاثیرگذاری بیشتر و تسريع در روند آموزش؛
- ۲- نهادينه کردن آموزه‌های قرآنی در متن زندگي کارکنان به همت سازمان عقیدتی سیاسی، مدیران و فرماندهان و همچنین پیش‌بینی‌های لازم آموزشی در ایام تأثیرگذار همچون ماه محرم و ماه مبارک رمضان؛
- ۳- اهتمام خاص در خصوص آموزش مهارت‌های اخلاقی با همکاری خانواده‌ها؛
- ۴- استمرار دوره‌های بصیرت‌افزایی برای کارکنان و فرماندهان با توجه بیشتر بر کیفیت دروس ارائه شده و دقت بیشتر در انتخاب اساتید.

فهرست منابع

- قرآن (زیر نظر آیت الله مشکینی)، قم: نشر الهادی.
- نهج البلاغه، فیض الاسلام، علی نقی (۱۳۷۵). ترجمه و شرح نهج البلاغه، تهران: انتشارات فقیه.
- آلن لاونتن (۱۳۸۷). مدیریت اخلاقی، مترجمین ربیعی مندجین محمدرضا و گیوریان، حسن، تهران: ناشر یکان.
- ترابی، یوسف (۱۳۸۳). اخلاق حرفه‌ای پلیس در پرتو سخنان مقام معظم رهبری، تهران: دانش انتظامی، شماره ۲۱، تابستان ۱۳۸۳.
- ترابی، یوسف و رفیعی دولت‌آبادی، محمدرضا (۱۳۹۶). پلیس و نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران (پلیس و سیاست)، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- جوادی آملی، عبدالله (۱۳۹۱). تفسیر موضوعی، قم: اسراء.
- حاتمی، محمدرضا و کریمی‌خوزانی، علی (۱۳۸۶). پنج گام کلیدی در تدوین و ترویج منشور اخلاقی سازمان پلیس، دو ماهنامه توسعه انسانی پلیس، شماره ۱.

- حاجی حسین نژاد، غلامرضا و محبی، علی و بلاغت، سیدرضا (۱۳۸۸). اخلاق حرفه‌ای و تعاملات ارتباطی پلیس با جامعه، نشریه انتظام اجتماعی، شماره ۱، دوره ۱ بهار.
- حاجی پور، سمیه و کریمی تکلو، سلیم (۱۳۹۴). اخلاق کاربردی؛ تجزیه و تحلیل بنیادی هوش معنوی و اخلاق حرفه‌ای مدیران و کارکنان، اخلاق، دوره ۵، شماره ۱۹.
- حمیدی، ناصر و نوری، المیرا و اسماعیلی، احمدرضا (۱۳۹۶). الگوی ساختاری - تفسیری مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای نیروی انتظامی با روش تحقیق در عملیات نرم، نشریه بصیرت و تربیت اسلامی، زمستان ۱۳۹۶، دوره ۱۴، شماره ۴۲ و ۴۳.
- دانایی فر، حسن (۱۳۷۸). چالش‌های مدیریت دولتی در ایران، تهران: سمت.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳). لغت نامه دهخدا، تهران: دانشگاه تهران.
- روحانی اصل، سید داوود (۱۳۸۷). اخلاق حرفه‌ای کارکنان پلیس اطلاعات و امنیت عمومی ناجا، مجله بصیرت و تربیت اسلامی، سال پنجم، شماره ۱۲.
- سادات، محمدعلی (۱۳۶۸). اخلاق اسلامی، تهران: سمت.
- شاه‌علی، مهرزاد و رشید، علی و کاووسی، اسماعیل و اعتباریان، علی اکبر (۱۳۹۴). الگوی پیاده‌سازی اخلاق حرفه‌ای در سازمان‌های ایرانی، مدیریت شهری، دوره ۱۴، شماره ۳۹.
- فرامرز قراملکی، احد (۱۳۸۷). درآمدی بر اخلاق حرفه‌ای، تهران: انتشارات سرمد.
- کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷). الکافی، تهران: دارالکتب اسلامیة
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۷). یادداشت‌های استاد مطهری، تهران: صدرا.
- موسی‌زاده، زهره و عدلی، مریم (۱۳۸۸). معیارهای انتخاب و انتصاب مدیران با رویکرد شایسته‌گزینی در نهج البلاغه، نشریه اندیشه مدیریت راهبردی، بهار و تابستان ۱۳۸۸، شماره ۵.
- مهدوی، عبدالمهدی و جودزاده، مهتا (۱۳۹۰). راهکارهای تقویت و ترویج معنویت و اخلاق حرفه‌ای در سازمان‌ها، هفتمین کنفرانس توسعه منابع انسانی.
- نادری، محمد (۱۳۹۳). اخلاق پلیسی، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.

- نیازآذری، کیومرث و عنایتی، ترانه و کهرودی، زهرا (۱۳۹۳). رابطه اخلاق حرفه‌ای و تعهد سازمانی - پرستاری ایران، دوره ۲۷، شماره ۸۷.
- Gil, David, (2015), Busines Cthics, Encyclopedia of Science, Technology and Ethics, Newyork, Macmillan, Vol 1, pp. 242-281.

